

SLOVENSKÁ REPUBLIKA

UZNESENIE

Ústavného súdu Slovenskej republiky

III. ÚS 141/2023-23

Ústavný súd Slovenskej republiky v senáte zloženom z predsedu senátu Roberta Šorla (sudca spravodajca) a sudcov Petra Straku a Martina Vernarského v konaní podľa čl. 127 Ústavy Slovenskej republiky o ústavnej sťažnosti sťažovateľa [REDAKOVANÉ], [REDAKOVANÉ], [REDAKOVANÉ], zastúpeného JUDr. Danielom Tarbajom, advokátom, Zámocká 525/28, Stropkov, proti uzneseniu Najvyššieho súdu Slovenskej republiky č. k. 2Cdo/19/2022 z 27. októbra 2022 takto

r o z h o d o l :

Ústavnú sťažnosť **o d m i e t a .**

O d ô v o d n e n i e :

I.

1. Sťažovateľ sa ústavnou sťažnosťou doručenou ústavnému súdu 1. februára 2022 domáha vyslovenia porušenia základných práv na súdnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky (ďalej len „ústava“) a čl. 36 ods. 1 Listiny základných práv a slobôd (ďalej len „listina“), nebyť odňatý zákonnému sudcovi podľa čl. 48 ods. 1 ústavy a čl. 38 ods. 1 listiny a na náhradu škody spôsobenej nezákonným rozhodnutím alebo nesprávnym úradným postupom podľa čl. 46 ods. 3 ústavy a čl. 36 ods. 3 listiny a práv na spravodlivé súdne konanie podľa čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd (ďalej len „dohovor“) a odškodnenie v prípade justičného omylu podľa čl. 3 Protokolu č. 7 k Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd (ďalej len „siedmy protokol k dohovoru“) uznesením najvyššieho súdu o dovolaní v civilnom spore, ktoré žiada zrušiť a vec mu vrátiť na ďalšie konanie.

II.

2. Sťažovateľovi bolo v decembri 2003 spolu s ďalším obvineným vznesené obvinenie z trestných činov zneužívania právomoci verejného činiteľa a obmedzovania osobnej slobody. Následne bola na oboch podaná obžaloba, no uznesením okresného súdu z 29. júla 2013 bolo podľa § 223 ods. 1 v spojení s § 11 ods. 1 písm. a) zákon č. 141/1961 Zb. o trestnom konaní súdnom (ďalej len „starý Trestný poriadok“) trestné stíhanie sťažovateľa ako premlčané zastavené. Z týchto dôvodov sa sťažovateľ žalobou proti štátu podľa zákona č. 58/1969 Zb. o zodpovednosti štátu za škodu spôsobenú rozhodnutím orgánu štátu alebo jeho nesprávnym úradným postupom (ďalej len „starý

zákon o zodpovednosti štátu“) domáhal náhrady trov obhajoby vynaložených v zastavenom trestnom konaní.

3. Rozsudkom okresného súdu z 27. októbra 2016 bola žaloba sťažovateľa zamietnutá a na jeho odvolanie bol tento rozsudok rozsudkom krajského súdu z 27. septembra 2018 potvrdený s tým, že vzhľadom na to, že trestné stíhanie bolo pre premlčanie zastavené, nejde o dôvod, ktorý by zakladal zodpovednosť štátu podľa starého zákona o zodpovednosti štátu. Podľa okresného a krajského súdu to, že štátu zanikla povinnosť uložiť sťažovateľovi trest a sťažovateľovi povinnosť ho strpieť, nezakladá právo sťažovateľa na náhradu škody. Bolo na sťažovateľovi, aby využil možnosť nesúhlasiť so zastavením trestného stíhania. Následným oslobodením spod obžaloby by sa preukázala nezákonnosť trestného stíhania.

4. Proti rozsudku krajského súdu podal sťažovateľ dovolanie podľa § 421 ods. 1 písm. b) Civilného sporového poriadku (ďalej len „CSP“) s tým, že krajský súd nesprávne vyriešil doteraz v rozhodnutiach najvyššieho súdu neriešenú otázku, či premlčanie trestného stíhania vylučuje náhradu škody podľa starého zákona o zodpovednosti štátu. Podľa sťažovateľa starý zákon o zodpovednosti štátu explicitne nestanovuje podmienky zodpovednosti štátu pri zastavení trestného stíhania pre zánik trestnosti a len nový zákon o zodpovednosti štátu, ktorý na neho nemožno vzťahovať, v § 8 ods. 6 písm. g) ustanovuje, že právo na náhradu škody nevznikne, ak bolo trestné stíhanie zastavené, ak po právoplatnosti zanikla trestnosť činu. I toto ustanovenie však možno použiť len na také prípady zániku trestnosti, ktoré sa zakladajú na osobe obvineného, a nie na prípady, ktoré majú svoj základ v nesprávnom úradnom postupe orgánov štátu, ako tomu bolo pri premlčaní jeho trestného stíhania po vznesení obvinenia.

5. O dovolaní sťažovateľa najvyšší súd rozhodol uznesením č. k. 8Cdo/55/2019 z 26. augusta 2020 tak, že rozhodnutie okresného a krajského súdu zrušil a formuloval v ňom opačný právny názor, podľa ktorého zastavenie trestného stíhania pre premlčanie podľa starého Trestného poriadku zakladá nárok obžalovaného proti štátu podľa starého zákona o zodpovednosti štátu. Toto rozhodnutie bolo nálezom ústavného súdu č. k. IV. ÚS 273/2021 zo 7. decembra 2021 na ústavnú sťažnosť žalovaného štátu zrušené z dôvodu, že najvyšší súd sa odchyľil od svojho právneho názoru vyjadreného v obdobnej veci sp. zn. 6Cdo/50/2019, podľa ktorého zastavenie trestného stíhania pre premlčanie podľa starého Trestného poriadku nezakladá nárok obžalovaného proti štátu podľa starého zákona o zodpovednosti štátu. Podľa ústavného súdu takéto odchylenie sa od právneho názoru vyžaduje predloženie veci veľkému senátu najvyššieho súdu podľa § 48 CSP a rozhodnutie podľa odlišného právneho názoru senátom najvyššieho súdu zakladá porušenie základných práv žalovaného štátu na súdnu ochranu a na zákonného sudcu.

6. Najvyšší súd o dovolaní sťažovateľa znova rozhodol ústavnou sťažnosťou namietaným uznesením tak, že ho odmietol. Vychádzal z toho, že uznesením najvyššieho súdu č. k. 6Cdo/50/2019 z 29. apríla 2020 už bola sťažovateľom dovolaním nastolená právna otázka vyriešená, a to dokonca za zhodných skutkových okolností obdobného civilného sporu spoluobvineného sťažovateľa. Okrem toho ústavná sťažnosť tohto spoluobvineného proti tomuto uzneseniu najvyššieho súdu bola ako zjavne neopodstatnená odmietnutá uznesením ústavného súdu č. k. III. ÚS 567/2021 zo 14. októbra 2021. Preto rozsiahlo odkázal na svoje rozhodnutie č. k. 6Cdo/50/2019 z 29. apríla 2020 a dovolanie sťažovateľa podľa § 447 písm. c) CSP z dôvodu, že smeruje proti rozhodnutiu, proti ktorému dovolanie nie je prípustné, odmietol.

III.

7. Arbitrárnosť napadnutého rozhodnutia, teda porušenie ústavných práv podľa čl. 46 ods. 1 ústavy, čl. 36 ods. listiny a čl. 6 ods. 1 dohovoru sťažovateľ vníma v tom, že najvyšší súd svoje prvé rozhodnutie, ktoré bolo zrušené nálezom ústavného súdu, zmätočne zmenil a jeho vecou sa nezaoberal, keď jeho dovolanie odmietol ako neprípustné, pretože nastolenú otázku považoval za vyriešenú svojím rozhodnutím č. k. 6Cdo/50/2019, hoci mu nálezom ústavného súdu bol daný pokyn vec predložiť veľkému senátu. Tým nedostal jasnú, určitú a zrozumiteľnú odpoveď na ním položenú otázku. Podľa sťažovateľa je nesprávna odpoveď najvyššieho súdu tak, ako je obsiahnutá v jeho rozhodnutí č. k. 6Cdo/50/2019, pričom rozsiahlo uvádza, prečo tento právny názor neobstojí.

8. Porušenie základného práva na zákonného sudcu podľa čl. 48 ods. 1 ústavy a čl. 38 ods. 1 listiny sťažovateľ vidí v tom, že najvyšší súd rozhodnutie o jeho otázke nepredložil veľkému senátu, keď nerešpektoval právny názor zrušujúceho rozhodnutia ústavného súdu, v ktorom ako *obiter dictum* bolo podotknuté, že jediné rozhodnutie senátu najvyššieho súdu nie je jeho ustálenou rozhodovacou praxou a ani neznamená rozdielne rozhodovanie dovolacieho súdu. Ak by to bolo akceptované, šlo by o zakonzervovanie riešenia otázky na základe jediného rozhodnutia najvyššieho súdu bez možnosti dovolacieho prieskumu veľkým senátom. Arbitrárnosť napadnutého rozhodnutia je podľa sťažovateľa daná aj tým, že najvyšší súd sa k nerešpektovaniu pokynu ústavného súdu nevyjadril, a nesúhlasí s tým, že ním nastolená právna otázka bola najvyšším súdom medzičasom vyriešená v rozhodnutiach č. k. 1Cdo/167/2016 z 23. júla 2018 a č. k. 6Cdo/50/2019 z 29. apríla 2020, keďže obe boli vydané v čase prvého, ústavným súdom zrušeného uznesenia č. k. 8Cdo/55/2019 z 26. augusta 2020.

IV.

9. Ústavná sťažnosť je zjavne neopodstatnená a ako taká bola podľa § 56 ods. 2 písm. g) zákona č. 314/2018 Z. z. o Ústavnom súde Slovenskej republiky a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov odmietnutá.

10. Sťažovateľom nastolené ústavnoprávne otázky, ktoré sa týkajú arbitrárnosti právneho záveru, podľa ktorého zastavenie trestného stíhania pre premlčanie podľa starého Trestného poriadku nezakladá nárok obžalovaného podľa starého zákona o zodpovednosti štátu, už boli riešené uznesením ústavného súdu č. k. III. ÚS 567/2021 zo 14. októbra 2021, a to na základe ústavnej sťažnosti spoluobvineného sťažovateľa v obdobnom civilnom spore tak, že jeho ústavná sťažnosť bola odmietnutá ako zjavne neopodstatnená. Podstatou prieskumu možného porušenia totožných ústavných práv bolo uznesenie najvyššieho súdu č. k. 6Cdo/50/2019 z 29. apríla 2020, ktorým bolo odmietnuté dovolanie spoluobvineného sťažovateľa v obdobnom spore s tým, že spoluobvinený sťažovateľ sa na základe rovnakých skutočností domáhal nároku podľa starého zákona o zodpovednosti štátu za škodu. V tomto skôr rozhodnutom spore bol v namietanom uznesení najvyššieho súdu zdôvodnený právny názor, ktorého súlad so svojimi ústavnými právami sťažovateľ namieta aj touto ústavnou sťažnosťou. Ide o právny záver, podľa ktorého podľa starého zákona o zodpovednosti štátu v dôsledku zastavenia trestného stíhania pre premlčanie podľa starého Trestného poriadku nevzniká zodpovednosť štátu za vznesenie obvinenia a na jeho základe vedeného trestného stíhania. Preto i vo vzťahu k uzneseniu najvyššieho súdu namietaného touto

ústavnou sťažnosťou možno na totožné argumenty sťažovateľa odpovedať tak, ako tomu bolo v uznesení ústavného súdu č. k. III. ÚS 567/2021 zo 14. októbra 2021.

11. Z odôvodnenia namietaného uznesenia vyplýva, že najvyšší súd sa vyrovnal s dôvodmi sťažovateľa, a keďže sa s nimi nestotožnil, dovolanie odmietol tak, že odkázal na svoje rozhodnutie č. k. 6Cdo/50/2019, v ktorom sa už skôr vysporiadal s obdobnou argumentáciou v obdobnej situácii, hoc aj iného sťažovateľa. Okrem toho poukázal aj na odmietnutie ústavnej sťažnosti proti tomuto rozhodnutiu uznesením ústavného súdu č. k. III. ÚS 567/2021 zo 14. októbra 2021. Aj keď ide o z iného rozhodnutia prevzaté argumenty, nemožno dospieť k opaku záveru ústavného súdu v uznesení č. k. III. ÚS 567/2021 zo 14. októbra 2021 o tom, že argumentácia uznesenia najvyššieho súdu je rovnako logická a vyčerpávajúca a vychádza z toho, že v dovolaní nastolená právna otázka už bola najvyšším súdom vyriešená. To vylučuje možnosť porušenia ústavných práv sťažovateľa podľa čl. 46 ods. 1 ústavy a čl. 6 ods. 1 dohovoru.

12. I vo vzťahu k základnému právu podľa čl. 46 ods. 3 ústavy možno poznamenať, že nejde o právo absolútne, ale právo, ktoré v záujme zabezpečenia právnej istoty podľa čl. 46 ods. 4 v spojení s čl. 51 ods. 1 ústavy podlieha obmedzeniam zákona upravujúceho predpoklady na jeho uplatnenie. Zmyslom a účelom úpravy zodpovednosti štátu za škodu v zákone je ustanoviť v súlade s čl. 46 ods. 3 ústavy podmienky, za ktorých vzniká právo na náhradu škody spôsobenej nezákonným rozhodnutím alebo nesprávnym úradným postupom. Právo na náhradu škody si sťažovateľ podľa starého zákona o zodpovednosti štátu uplatnil žalobou a okresný a aj krajský súd zhodne dospeli k záveru, že premlčanie jeho trestného stíhania nie je dôvodom na vyvodenie zodpovednosti štátu za to, že mu bolo vznesené obvinenie a podaná obžaloba, o ktorej sa konalo tak dlho, že došlo k premlčaniu trestného stíhania. Právo na náhradu škody podľa čl. 46 ods. 3 ústavy negarantuje úspech v konaní pred všeobecnými súdmi, ak je právny názor všeobecného súdu prostý arbitrárnosti či zjavného skutkového alebo právneho omylu a riadne zdôvodnený.

13. V súvislosti s námietkou porušenia základného práva podľa čl. 46 ods. 3 ústavy je na prvý pohľad nedôvodná námietka porušenia práva na odškodnenie v prípade justičného omylu podľa čl. 3 siedmeho protokolu k dohovoru, keďže základnou podmienkou jeho použitia je, že vôbec došlo k právoplatnému odsúdeniu (KARPENSTEIN, U., MAYER, F. Konvention zum Schutz der Menschenrechte und Grundfreiheiten. Kommentar. C. H. Beck, München 2022, s. 564). K tomu v prípade sťažovateľa vôbec nedošlo, a preto nemožno hovoriť o justičnom omyle.

14. Osobitne sa však treba vyjadriť k námietke porušenia základného práva sťažovateľa podľa čl. 48 ods. 1 ústavy a čl. 38 ods. 1 listiny. Nesprávna je interpretácia sťažovateľa v tom, keď dospieva k záveru, že ústavný súd najvyššiemu súd prikázal jeho vec predložiť do veľkého senátu. Tak tomu nie je, keďže zo skoršieho rozhodnutia ústavného súdu vyplýva, že najvyšší súd mal jeho vec predložiť veľkému senátu len v tom prípade, ak sa mienil odchyliť od svojho rozhodnutia č. k. 6Cdo/50/2019 z 29. apríla 2020. Z uznesenia, ktoré sťažovateľ namieta touto ústavnou sťažnosťou, však nevyplýva odklon, ba naopak, skôr mechanický príklon k tomu rozhodnutiu so stotožnením sa s jeho argumentáciou, ktorá je reakciou na totožnú argumentáciu v totožnej situácii, hoc aj iného sťažovateľa. Preto k porušeniu základného práva sťažovateľa na zákonného sudcu nedošlo. Inak povedané, najvyšší súd svoj názor po kasačnom rozhodnutí ústavného súdu nezmenil, lebo zrušený právny názor zmeniť nemožno. Možno len sformulovať nový právny názor, ktorý nevyhnutne nemusí byť odlišný od predchádzajúceho. Najvyšší súd sa však rozhodol

sformulovať právny názor konformný s právnym názorom svojho skoršieho rozhodnutia č. k. 6Cdo/50/2019 z 29. apríla 2020.

15. K tomu treba doplniť, že najvyššiemu súdu nič nebránilo v tom, aby sformuloval aj rovnaký právny názor ako v ústavným súdom zrušenom rozhodnutí vo veci sťažovateľa. V takomto prípade by však musel vec predložiť podľa § 48 CSP veľkému senátu, ktorému by nič nebránilo v tom, aby sa priklonil k tomuto, pre sťažovateľa priaznivému právnemu názoru, podľa ktorého zastavenie trestného stíhania podľa starého Trestného poriadku pre premlčanie zakladá nárok obžalovaného podľa starého zákona o zodpovednosti štátu. To by však rozhodnutia ústavného súdu nemohli byť vnímané ako rozhodnutia ďalšej inštancie všeobecného súdnictva. Treba si uvedomiť, že i dva protichodné právne závery výkladu podústavných noriem môžu byť z pohľadu ústavného posúdené ako udržateľné. Preto je možno z hľadiska metodologického nadbytočné, keď najvyšší súd v namietanom uznesení do svojej argumentácie okrem odkazu na uznesenie najvyššieho súdu č. k. 6Cdo/50/2019 z 29. apríla 2020 odkazoval aj na to, že toto uznesenie bolo predmetom ústavnoprávneho prieskumu v uznesení ústavného súdu č. k. III. ÚS 567/2021 zo 14. októbra 2021. Ten či onen ústavnoprávny záver v konečnom dôsledku nemusí znamenať tú či onú správnosť výkladu podústavného práva.

16. Z *obiter dicta* nálezu ústavného súdu č. k. IV. ÚS 273/2021 zo 7. decembra 2021 možno dospieť len k tomu záveru, že v rovine podústavného práva by bolo správnym, aby najvyšší súd vo svojom druhom rozhodnutí o dovolaní sťažovateľa pri osvojení si právnych záverov uznesenia najvyššieho súdu č. k. 6Cdo/50/2019 z 29. apríla 2020 dovolanie skôr ako odmietol, vo výroku výstižne zamietol tak, aby aj formálne vyjadreným vecným prieskumom prispel k budovaniu toho, čo sa v podústavnom práve (§ 421 CSP) označuje ako ustálená rozhodovacia prax. Tento, z pohľadu ústavného výsostne formálny nedostatok však vzhľadom na to, že najvyšší súd sa vecnou stránkou namietaného právneho záveru materiálne zaoberal, nezakladá dôvod na vyslovenie porušenia základných práv sťažovateľa. Nadväzujúc na pojem *obiter dicta* nálezu ústavného súdu č. k. IV. ÚS 273/2021 zo 7. decembra 2021, však možno na okraj uviesť, že by asi nebolo správnym, aby odpoveď na akúkoľvek právnu otázku bola zakonzervovaná nielen jedným, ale hoc aj viacerými rozhodnutiami – ustálenou rozhodovacou praxou najvyššieho súdu. To by mohlo viesť k nevhodnej sterilizácii prieskumu správnosti už prijatých výkladových riešení.

P o u č e n i e : Proti tomuto rozhodnutiu ústavného súdu nemožno podať opravný prostriedok.

V Košiciach 16. marca 2023

Robert Šorl
predseda senátu